

Nr 264.

Av herr **Sjödahl m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till civilförsvaret för budgetåret 1948/49.

Vid sammanträde den 7 oktober 1943 beslöto Göteborgs stadsfullmäktige att anvisa 9 230 000 kronor för uppförande av ett nytt vattenverk vid Alelyckan, varvid verket skulle så anordnas, att hela pumpstationen och 830 meter av en reservledning genom insprängning i berg bleve ur luftskyddssynpunkt fullträffsäkra. Vid beslutets fattande förelågo till prövning jämväl vissa andra ur luftskyddssynpunkt mera vittgående förslag samt ett förslag, vari verket anordnats som en friliggande anläggning utan luftskyddsanordningar. Sistnämnda förslag hade kostnadsberäknats till 7 101 000 kronor. Vägledande för stadsfullmäktige vid godtagandet av det mera kostnadskrävande förslaget var den uppfattningen, att även efter avslutandet av det då pågående andra världskriget fara skulle föreligga för vårt land att bliva indraget i krig och att luftskyddssynpunkterna därför måste tillmätas avgörande betydelse.

Civilförsvarsstyrelsen har vid teknisk granskning av det godtagna förslaget funnit de däri ingående skyddsåtgärderna vara av stort värde för Göteborgs civilförsvaret och väl motiverade.

Uppförandet av vattenverket påbörjades omedelbart efter stadsfullmäktiges beslut, och arbetet väntas bliva färdigt under år 1950.

I skrivelse den 24 maj 1944 till Konungen hemställde stadskollegiet i Göteborg å stadens vägnar om högsta möjliga statsbidrag för de merkostnader å 2 129 000 kronor för uppförande av vattenverket, vilka hänförde sig till de ur luftskyddssynpunkt beslutade anordningarna.

Framställningen tillstyrktes av länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län, civilförsvarsstyrelsen och 1945 års civilförvarsutredning. Genom beslut den 21 juni 1946 fann emellertid Kungl. Maj:t framställningen ej föranleda någon åtgärd. Det kan antagas, att Kungl. Maj:t i avbidan på en allmän prövning av frågan om civilförsvarets fortsatta verksamhet icke ville genom ett positivt beslut i det särskilda fallet föregripa en sådan prövning.

Sedermera har en dylik allmän prövning kommit till stånd. Sälunda har 1945 års civilförvarsutredning den 10 januari 1947 avgivit betänkande med förslag rörande civilförsvarets organisation m. m. På grundval härav har nu Kungl. Maj:t till årets lagtima riksdag avlämnat proposition nr 81 med förslag till lag om ändring i civilförsvarslagen samt fortsatt giltighet av samma lag.

Samtidigt har proposition nr 82 om anslag till civilförsvaret för budgetåret 1948/49 avlämnats.

I huvudsak innebära förslagen, att civilförsvaret icke längre skall vara av provisorisk karaktär utan ingå som en varaktig del av den totala försvarsorganisationen. Frågan om anordnande av fullträffsäkra kommunala tekniska verk upptages även till behandling.

I denna fråga uttalar 1945 års civilförvarsutredning, att vatten- och kraftförsörjningen är av den största vikt i en bombad stad. Enligt utredningens mening talade skäl för att anläggningar för sådant ändamål — eller i varje fall deras mera betydelsefulla delar — i största möjliga utsträckning anordnades fullträffsäkra. Det vore i hög grad angeläget, att pumpstationer vid vattenverk, där det vore tekniskt möjligt, insprängdes i berg. Till täckande av merkostnaderna borde utgå statsbidrag enligt samma normer som beträffande allmänna skyddsrum.

De myndigheter och organisationer, som efter remiss yttrat sig över utredningens förslag i här avsedda del, ha i allmänhet icke framfört erinran mot förslaget. Civilförvarsstyrelsen uttalar härvid, att vid bifall till förslaget förnyad prövning borde ske av Göteborgs stads framställning om statsbidrag för de ur civilförvarssynpunkt betingade merkostnaderna vid uppförandet av vattenverket vid Alelyekan.

Departementschefen framhåller i propositionen nr 81, att vissa anordningar kunna skjutas på framtiden, men tillägger: »Annorlunda är förhållandet med fullträffsäkra anordningar vid kommunala tekniska verk. Det särskilda skyddet mot luftanfall måste utföras samtidigt med ny- eller ombyggnader för fredsändamål. Behovet av sådana är beroende av samhällenas utveckling, nödvändigheten av modernisering och dylika omständigheter. Om sådana förhållanden påkallade ny- eller ombyggnad av ett tekniskt verk, skulle det knappast vara försvarligt att uppskjuta utförandet därav av den anledningen att statsbidrag på grund av det ekonomiska läget till skyddsåtgärder icke kunde beviljas.» Enligt departementschefens mening vore det väsentligen fråga om huruvida statsverket kunde åtaga sig att, då behov uppstår av ny- eller ombyggnad av ett tekniskt verk, utan dröjsmål helt eller delvis svara för merkostnaden för att utförandet blev fullträffsäkert. Av olika skäl syntes denna fråga icke böra lösas efter generella normer. Spörsmålet torde i stället prövas från fall till fall.

I anslutning till de avlämnade propositionerna få vi ytterligare anföra följande.

Av den lämnade redogörelsen framgår, att skyddsåtgärder för vattenförsörjningen av praktiskt taget alla tillmätas mycket stor betydelse. Enligt under-teknades mening kan i själva verket underlåtenhet att genomföra dylika skyddsåtgärder komma att allvarligt inverka på befolkningens förmåga att

härda ut ett krigs påfrestningar. Härpå tyda erfarenheterna från de under det senaste kriget bombhärjade länderna. Från Tyskland rapporteras sålunda, att en femtedel av alla civila under långa perioder blev utan vatten och att detta förhållande allvarligt skakade civilbefolkningens moral. I ett kommande krig kommer hemortsbekämpningen troligen att än mer träda i förgrunden. Vidtagandet av åtgärder för att säkra vattenförsörjningen framstår därför ur det totala försvarets synpunkt som en självklar nödvändighet. Det är knappast att påräkna, att kommunerna i regel skola ikläda sig hela den merkostnad, som ett fullträffsäkert anordnande av vattenverk eller delar därav innebär. Denna uppfattning synes ock delas av vederbörande departementschef. Den av honom uttalade uppfattningen, att prövning av spörsmålet om statsbidrag till kommun för åtgärder, varom här är fråga, bör ske från fall till fall, torde enligt vår mening vara ändamålsenlig.

Vi anse i anslutning härtill att frågan om statsbidrag för sådana anläggningar vid kommunala tekniska verk bör upptagas till prövning. Det är ej blott för Göteborg frågan aktualiserats. Även för en annan västsvensk betydande industristad ha förberedande åtgärder vidtagits. Om statsmakterna vilja främja denna utveckling, som från allt sakkunnigt håll synes nödvändig, är det därför önskvärt att mera bestämda uttalanden göras och medel för ändamålet anvisas. Om så sker, bör frågan om statsbidrag till Göteborgs stad för dess merkostnader för vattenverket vid Alelyekan upptagas till förnyad prövning. Den omständigheten, att staden såsom en föregångare på detta område redan beslutat anordna vattenverket med iakttagande av luftskyddssynpunkter, synes icke böra utgöra hinder för utgivande av statsbidrag. Tvärtom skulle en sådan åtgärd utgöra — förutom en gärd av rättvisa mot en kommun, som alltid vinnlagt sig om att i görligaste mån tillgodose försvarsintressen — ett uttryck för statsmakternas beslutsamhet att stödja tillkomsten av ifrågavarande skyddsåtgärder.

Enligt vår mening böra alltså kommunerna efter prövning i varje särskilt fall erhålla statsbidrag för ifrågavarande ändamål. Bidraget bör utgå å merkostnaden och beräknas efter samma normer som gälla för statsbidrag till skyddsrum. Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att närmare bestämma det exakta belopp, varmed statsbidrag skall utgå.

I det nu aktuella fallet i Göteborg utgör merkostnaden på grund av de under arbetets gång förhöjda priserna å materialier m. m., så vitt nu kan bedömas, ca 3 000 000 kronor.

Under åberopande av vad sålunda anförts få vi vördsamt föreslå,

att riksdagen måtte besluta att för beviljande av statsbidrag efter här angivna grunder för den merkostnad, som vid anläggandet av kommunala tekniska verk uppkommer för ovan-

berörda ur luftskyddssynpunkt vidtagna åtgärder, anvisa 2 000 000 kronor under reservationsanslaget Civilförsvaret: Bidrag till kommuner för anordnande av allmänna skyddsrum m. m. utöver av Kungl. Maj:t under denna titel föreslaget belopp.

Stockholm i mars 1948.

Edgar Sjödahl.

Ragn. Bergh.

Erik Arrhén.

John Björck.

Bengt Elmgren.

Gärda Svenson.

Folke Petrén.
